

Seletuskiri
Vabariigi Valitsuse korralduse
“Eesti metsanduse arengukava aastani 2020” rakendusplaani 2016-2020
heakskiitmine” eelnõu juurde

Sissejuhatus

Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 (edaspidi *metsanduse arengukava*) võeti Riigikogu poolt vastu 15.02.2011. Metsanduse arengukava rakendusplaan (edaspidi *rakendusplaan*) on koostatud aastateks 2016–2020.

Rakendusplaani koostamise eest vastutab Keskkonnaministeerium, kes metsanduspoliitika kujundajana omab suurimat mõju metsanduse arengule ning kes vastutab enamiku meetmete rakendamise eest. Rakendusplaan viiakse ellu koostöös Rahandusministeeriumi, Maaeluministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga.

Metsanduse arengukava rakendusplaani eelnõu, Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu ja selle seletuskirja koostamisel osalesid Keskkonnaministeeriumi metsaosakonna töötajad ja osakonnajuhataja Riina Martverk (riina.martverk@envir.ee, tel 626 2913).

Sisu ja võrdlev analüüs

Metsanduse arengukava rakendusplaani eelnõu

Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2015–2019 on metsamajanduse, puidutööstuse ja erametsaomanike toetamise eesmärkide elluviimiseks seatud ülesanne koostada metsanduse arengukava rakendusplaan aastateks 2016–2020. Arengukava rakendusplaani sisu on määratletud metsaseaduse, säästva arengu seaduse ja Vabariigi Valitsuse 13.12.2005 määrusega nr 302 „Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord“. Metsanduse arengukava rakendusplaani eelnõu esitab meetmed metsanduse arengukavas seatud strateegiliste eesmärkide täitmiseks. Iga strateegilise eesmärgi all esitatakse meetmed ja tegevused koos indikaatorite, tulemuste, vastutajate, elluviimise perioodi ja maksumustega. Tegevuste maksumused on välja toodud aastate lõikes (periood 2016–2020).

1. Strateegiline eesmärk – Metsade tootlikkus ja elujõulisus ning metsade mitmekesine, tõhus ja jätkusuutlik kasutamine on tagatud

Eesmärgi saavutamiseks nähakse rakendusplaanis ette 8 meetet ning nende all tegevused. Meetmete kogumaksumus viieks aastaks on ca 13,8 miljonit eurot. Kõige rahamahukamaks meetmeks on metsa uuendamise soodustamine majandatavates erametsades kasvukohatüübile sobilike kodumaiste puuliikidega, mis sisaldab siseriiklikku toetusmeedet.

2. Metsade kui elu- ja looduskeskkonna säilimine on tagatud

Eesmärgi saavutamiseks nähakse ette 1 meede (metsade looduse mitmekesisuse säilitamine, sh looduslike protsesside kaitsmine ja Eestile omaste liikide elujõuliste populatsioonide säilitamine). Meetmete kogumaksumus aastani 2020 on ca 1 miljon eurot. Meetme peamise kulu moodustab väriselupaikade kaitse lepingute kompensatsioon. Eesmärki aitab peamiselt

täita Eesti maaelu arengukava 2014–2020 tegevus Natura 2000 toetus erametsamaale, mille kulu pole käesolevas rakendusplaanis kajastatud.

3. Puidu kui taastuva tooraine ja taastuvenergia allika kasutamine on eelistatud suurema CO₂ emissiooniga toodete ning taastumatute energiaallikate asemel

Eesmärgi saavutamiseks nähakse rakendusplaanis ette 2 meetet. Meetmete kogumaksumus on alla ühe miljoni euro. Mahukamad tegevused hõlmavad Eesti ökoloogilistele tingimustele vastavate metsa biomassi ja süsiniku voogude hindamise mudelite arendamist ja regulaarset metsade süsinikubilansi koostamist (LULUCF) ning puidu kasutamist propageerivate teavituskampaaniate läbiviimist.

4. Suurendatud on investeringuid metsandussektorisse ning metsandusalasesse teadus- ja arendustegevusse.

Eesmärgi saavutamiseks nähakse rakendusplaanis ette 7 meetet perioodi kogumaksumusega 9 miljonit eurot. Mahukamad tegevused sisaldavad siseriiklikke nõustamis- ja metsaühistu- ning metsamaaparandustoetusi, metsanduslikke uuringuid ja avalikkuse teavitamist. Eesmärki aitavad saavutada Eesti maaelu arengukava metsanduse ja puidukasutusega seotud meetmed, mille eelarvet rakendusplaanis ei kajastata. Tegevuse 4.4.4 all on kajastatud siseriikliku meetme kulu.

Metsanduse arengukava aruanne 2011-2014

Arengukava täitmise aruandes 2011–2014, mis on taustamaterjalina rakendusplaani eelnõule lisatud (lisa 1), toodi välja järgmised peamised probleemid, millele on pakutud lahendused rakendusplaanis.

Metsaressursi tarbimisväärtuse vähenemine. Erametsade 2007. a lageraiealad on uuenenud 2014. aasta metsauuenduse inventuuri kohaselt pindala järgi lehtpuuga 72%. Peamised lahendused lisaks Keskkonnaameti poolt tehtavale metsa uuendamise kohustuse täitmise järelevalvele on rakendusplaani tegevused nr 1.3.1, 1.3.2, 1.4.1, 1.4.3, 4.3.2.

Kodumaise metsakultiveerimismaterjali puudus. Erataimlate toodangumahu tõstmist takistab pikaajaliste lepingute puudumine. Peamised tegevused puuduse kõrvaldamiseks on rakendusplaani tegevused nr 1.3.2, 1.6.2, 1.6.3, 1.8.2.

Metsade majandamise regulatsioon ei taga majanduslikult ratsionaalset metsade majandamist. Puistupõhiste küpsusvanuste rakendamise mõju analüüsi (EMÜ, 2011) kohaselt ei arvesta metsaseaduse järgsed uuendusraiet lubavad küpsuskriteeriumid puistute kasvu seaduspärasusi (juurdekasvu dünaamika, saadavad sortimendid, puistute kahjustuste ulatuse suurenemine vanuse kasvades). Peamised tegevused puuduse kõrvaldamiseks on rakendusplaani tegevused 1.2.1 ja 1.2.2.

Piiranguvööndi loodusväärtuste kaitse täpsustamine. Piiranguvööndi kaitse-eesmärgid ei ole seletuskirjades lahti kirjutatud ning ei selgu, millised loodusväärtused piiranguvööndisse tegelikult jäävad. Erametsades väljaspool Natura 2000 alasid ei kompenseerita loodusväärtuste kaitse tõttu saamata jäävat tulu. Peamised tegevused puuduse kõrvaldamiseks on rakendusplaani tegevused 1.2.2, 2.1.2, 2.1.5, 2.1.6.

Kyoto protokoll LULUCF sektori aruandlus. Hetkel kasutatav arvestusmetoodika ei arvesta piisavalt Eesti ja teiste metsarikaste riikide eripäradega. Peamised võimalused puuduse

leevendamiseks on rakendusplaani tegevused 1.1.1, 1.1.2, 1.1.4, 1.5.5, 3.1.1, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.3, 4.6.6.

Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Metsanduse arengukava ja selle rakendusplaani on kooskõlas Euroopa Liidu metsastrateegia põhimõtete ja metsandust puudutavate õigusaktidega. Euroopa Liidul puudub ühtne metsapoliitika.

Eelnõu mõjud

Metsanduse arengukava ning selle rakendusplaani määratlevad täpsemad metsanduse eesmärgid. Metsanduse arengukava ja selle rakendusplaani mõju on järgmine:

1. Metsanduse arengukava annab võimaluse ja juhised, kuidas riiklikult suunata Eesti metsandust.
2. Metsanduse arengukavas ja selle täitmise aruandes 2011–2014 käsitletakse metsandusega seonduvaid olulisi probleeme ning rakendusplaanis kavandatakse meetmed nende lahendamiseks.

Metsanduse arengukava rakendamine avaldab otseselt ja positiivset mõju majandusele, inimestele ja keskkonnale. Otseselt tulu annab taastuva loodusvara jätkusuutlik ja mitmekülgne kasutamine, keskkonna seisundi paranemine ning sellest tulenev inimeste parem tervis. Kui arengukava viiakse ellu, suurendatakse süsinikusidumist tulevikus, säilib või suureneb tööhõive, luuakse täiendavat lisandväärtust ning läbi taastuvressursi kasutamise asendatakse fossiiliseid materjale.

Läbivate teemadega arvestamine metsanduse arengukavas ja rakendusplaanis 2016–2020.

1. Keskkonnahoid ja kliima

Keskkonnahoid. Kõik metsanduse arengukava eesmärgid ja meetmed panustavad otseselt või kaudselt keskkonnahoidu. Arengukava elluviimisega kaasneb otsene positiivne mõju elurikkusele ja loodusele.

Kliimamuutusele vastupidavus. Arengukava rakendusplaani sisaldab kliimamuutust leevendavaid meetmeid ja on suunatud süsinikusidumise suurendamisele.

2. Võrdsed võimalused

Sooline võrdsus. Rakendusplaani on sooneutraalne – kõik meetmed ja tegevused on avatud võrdselt nii meestele kui naistele ning soolist diskrimineerimist ei esine. Kuna eesmärkide saavutamiseks on vajalik optimaalne ligipääs kõigile sihtgruppidele, ei ole põhjendatud ka piirangute seadmine, eelistamaks üht sugupoolt teisele ehk nõ „positiivse“ diskrimineerimise rakendamine.

Erinevas vanuses inimeste võrdne kohtlemine. Arengukava ja rakendusplaani meetmed ei kohtle inimesi ebavõrdselt vanuselisest aspektist lähtuvalt.

Võrdsed õigused ja võimalused puuetega inimestele. Arengukava ja rakendusplaani kohtleb puuetega isikuid võrdselt ülejäänutega.

Võrdsete võimaluste tagamine sõltumata rahvuslikust kuulumisest. Arengukavas ega rakendusplaanis ei eelistata ühtesid rahvusgruppe teistele.

Kokkuvõtvalt panustab arengukava passiivselt võrdsetesse võimalustesse, neid ise loomata, kuid mitte kedagi mitte-majanduslike tunnuste abil välistades.

3. Infoühiskond

IKT nutikas kasutamine valdkondlike väljakutsete lahendamisel. Metsanduse arengukava ja rakendusplaani näevad ette infotehnoloogivõimaluste senisest laialdasemat kasutamist metsanduses.

4. Regionaalareng

Piirkondlike erinevusi tasakaalustava arengu soodustamine. Arengukava ja rakendusplaani soodustavad looduskasutust piirkonnast sõltumata, kuid eeskätt maapiirkondades, seetõttu soodustavad arengukava ja rakendusplaani ka vähemarenenud piirkondade arengut, kuigi see ei ole eraldi eesmärgiks seatud.

Piirkondade eripära ja erivajaduste arvestamine. Metsanduse arengukava ja rakendusplaani piirkondlike eripäradega ei arvesta.

Piirkonna terviklikkuse arvestamine. Metsanduse arengukava ja rakendusplaani on keskendunud Eesti metsade terviklikule planeerimisele ja vaatleb seetõttu tervet Eestit ühtse piirkonnana.

Lähemuspõhimõtte rakendamine regionaalarengu suunamisel. Metsanduse arengukava ja rakendusplaani ei tegele otseselt regionaalarengu suunamisega.

5. Riigivalitsemise areng

Ühtne riigivalitsemine. Arengukava ja rakendusplaani koostamisel on konsulteeritud ka teiste ministriumidega ning on püütud vältida dubleerimist teiste arengukavadega, tagades samas kooskõla ja täiendamise. Mitmed tegevused hõlmavad ka teisi ministriume, eriti maaelu arengule suunatud tegevuste kavandamisel ja rahastamisel läbi Eesti maaelu arengukava 2014–2020.

Kaasav ja teadmispõhine poliitikakujundamine. Metsanduse arengukava ja rakendusplaani koostamisel on tuginetud mitmetele analüüsidele. Metsanduse arengukava ja rakendusplaani koostamisse olid kaasatud valdkonnaga seotud teadusasutused ja valitsusvälised organisatsioonid.

Avalike teenuste kasutajasõbralik osutamine. Metsanduse arengukavas ja rakendusplaanis kavandatud teenuste kujundamisel on lähtutud teenuse vajalikkusest, terviklikkusest, kasutajasõbralikkusest ning eesmärgipärasusest. Loodavad teenused saavad lihtsustada maaomaniku ja riigi vahelist suhtlust, vähendades vastastikku halduskoormust.

Rakendusplaani elluviimiseks vajalikud eeldatavad kulutused

Metsanduse arengukava rakendusplaani kogumaksumus aastani 2020 on ca 24,7 miljonit eurot. Valdava osa maksumusest moodustavad finantseerimisallikatena KIK ja riigieelarve. Arengukava arendustegevusi ja siseriiklike toetusmeetmeid rahastab valdavalt KIK. „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ metsandusega seotud meetmete maksumust rakendusplaanis

ei kajastata. Riigieelarvest planeeritud tegevuste rahastamine on tagatud riigieelarve strateegia finantsplaanis rakendusasetuste kulude piirsummade koosseisus.

Suurema osa arengukava kuludest moodustavad metsauuendamise, nõustamise, ühistegevuse ja maaparandusega seotud toetusmeetmed, riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud arendustegevused, teadusuuringud ning teavitamine.

Eelnõu varasem menetlus ja kooskõlastamine

Metsanduse arengukava rakendusplaani eelnõu esitati kooskõlastamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile, Maaeluministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile ning Riigikantseleile. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Rahandusministeerium kooskõlastasid eelnõu märkusteta. Laekunud ettepanekud ja Keskkonnaministeeriumi vastused on toodud alljärgnevas tabelis.

Ettepanek	Keskkonnaministeeriumi vastus
Riigikantselei 11.01.2016 nr 1-2/15-02553-2	
Palume rakendusplaani indikaatorite osas lisaks algtasemele ja 2020 sihttasemele esitada ka praegune olukord ehk viimane teadaolev tase.	Arvestatud.
Haridus- ja Teadusministeerium 13.01.2016 nr 8-2/15/7209-2	
Palume rakenduskavas tegevuse 4.5.1. „Metsamasinajuhtide (harvesteri ja forwarderi operaatorite) ja puidutöötajate ettevalmistamise osakaalu suurendamine nii esma- kui jätkuõppes ning täienduskoolituses“ sõnastust muuta järgmiseks: „Metsamasinajuhtide (harvesteri ja forwarderi operaatorite) ja puidutöötajate ettevalmistamise jätkusuutlikkuse tagamine nii esma- kui jätkuõppes ning täienduskoolituses“.	Arvestatud.
Palume rakenduskava punkti 4.5.2. „Metsanduse valdkonna õppekavade täiendamine koostöös ettevõtlussektoriga ja integreerimine teiste metsandusalaste õppeasutuste õppekavadega. Elustiku mitmekesisuse tagamise põhimõtete senisest ulatuslikum integreerimine õppekavadesse“ sõnastust muuta järgmiseks: „... Elustiku mitmekesisuse tagamise põhimõtete senisest ulatuslikum integreerimine õppeprotsessi“.	Arvestatud.
Palume rakenduskava punkti 4.5.5. „Jätkusuutliku metsanduse senisest ulatuslikum integreerimine gümnaasiumi õppekavadesse“ sõnastust muuta järgmiseks: „Jätkusuutliku metsanduse senisest ulatuslikum integreerimine gümnaasiumi õppeprotsessi.“	Arvestatud.
Palume tegevuse 4.6.1. „Metsandussektori tehnoloogia-platvormi abil koostatud strateegilise teadusuuringute kava rakendamine“ vastutajaks märkida Keskkonnaministeerium või muu KKM-i määratud asutus.	Arvestatud.
Maaeluministeerium 12.01.2016 1.4-2/5470-1	
Üldise kommentaarina teeme ettepaneku meetmete ja tegevuste puhul, millel on rakendusplaanis märgitud seos Eesti maaelu arengukavaga 2014–2020 (MAK 2014–2020), tuua välja ka seos konkreetse MAK 2014–2020 meetmega.	Arvestatud.

<p>Samuti tuleks rakendusplaani indikaatorid ja tulemused kirjeldada soovitud seisundina, hetkel sisaldab rakendusplaani tulemuste veerg paljudel juhtudel üksnes meetmete nimetusi</p>	<p>Arvestatud - indikaatorid on esitatud sihtväärtustena, tulemused konkreetse väljundina.</p>
<p><i>Rakendusplaani tegevuse 1.5.2 „Juurepessu kahjustuste piiramiseks bioloogiliste ennetavate tõrjemeetodite rakendamine suviste raiete korral. Kändude töötlemiseks seadmete ja preparaate soetamise toetamine“</i> osas teeme ettepaneku sõnastada lauseosa "suviste raiete" järgmiselt: "soojal perioodil tehtavate raiete". Ühtlasi juhime tähelepanu, et MAK 2014–2020 meetme 8 „Investeeringud metsaala arengusse ja metsade elujõulisuse parandamisse“ raames ei toetata kändude töötlemise seadmete soetamist.</p>	<p>Arvestatud.</p>
<p>Praegune tegevuse 1.5.4 sõnastus on liialt üldine ja ei ole selge, milliseid ohtlikke invasiivseid võõrliike silmas peetakse. Maaeluministeeriumi taimetervise haldusalasse ei saa kuuluda kõik ohtlikud invasiivsed võõrliigid, vaid taimekaitseaduse alusel määratud ohtlikud taimekahjustajad.</p>	<p>Arvestatud.</p>
<p><i>Rakendusplaani tegevus 1.7.3 „Metsade mittepuidulise kasutamise toetamine“</i> palume sõnastada detailsemalt, et oleks võimalik hinnata selle seoseid MAK 2014–2020 meetmete ja tegevustega.</p>	<p>Arvestatud.</p>
<p><i>Rakendusplaani tegevuse 2.1.6 „Kaitse-eeskirjade sotsiaal-majanduslike mõjude hindamise meetodika koostamine ja rakendamine (sh Natura 2000 meede erametsamaale)“</i> puhul on rakendusplaanis vastutajaks märgitud Maaeluministeerium. Maaeluministeeriumil ei ole kavas vastavat meetodikat koostada ja rakendada, millest tulenevalt palume rakendusplaanis märkida korrektne vastutaja.</p>	<p>Arvestatud.</p>
<p><i>Rakendusplaani tegevuse 4.1.1 „Toetatakse tootearendust, investeeringuid puidutöötlemise ja teadlikkuse tõstmist puidu kasutamisest (sh puidu disainist ja puit-arhitektuurist) ning tehnoloogiatest, mis suurendavad puidu konkurentsivõimet“</i> puhul juhime tähelepanu, et MAK 2014–2020 innovatsiooni meetmetes ei toetata puidutöötlemise tegevusi. MAK 2014–2020 meede 16.2 "Uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamise toetus" toetab metsasaaduste töötlemisele ja metsa majandamisele suunatud projekte. MAK meede 01 „Teadmussiire ja teavituse“, mille kaudu metsanduse teemal korraldatud tegevuses osalemise toetamine toimub riigiabi komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohaselt, millega teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 193, 01.07.2014, lk 1–75), artikli 38 tähenduses.</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>

<p><i>Rakendusplaani tegevuse 4.4.4 „Toimiva kuivendus- ja teedevõrgu olemasolu ja korrashoiu tagamine“ osas juhime tähelepanu, et MAK 2014–2020 meetme 4.3 „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid“ raames toetatakse mh erametsamaal maaparanduslikke tegevusi ning erametsamaale juurdepääsuks teede ja teerajatiste ehitamist ja rekonstrueerimist. Palume meetme nimetus viia vastavusse selle sisuga.</i></p>	<p>Arvestatud osaliselt. Toimiva teedevõrgu olemasolu ja korrashoiu tagamise all on mõeldud lisaks juurdepääsuteedele ka riigi- ja kohalikke teid.</p>
--	--

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Pomerants
Keskkonnaminister

Lisa 1. Metsanduse arengukava aastani 2020 täitmise aruanne 2011–2014